

TON & NATION

MUSIKINSTRUMENT SOM NATIONALSYMBOLER

”Nyckelharpan ska... koras till svenskt nationalinstrument”

”... det har en klang av den svenska själen...”

”Vi vill ha mer uppmärksamhet på musik som kulturarv i allmänhet...”

Det står var och en fritt att kalla ett instrument för nationalinstrument.”

Frågan är – behöver vi fler nationalsymboler?
Och i så fall – varför?

**TON & NATION
handlar om hur
musikinstrument
används som
nationalsymboler.
Nyckelharpan
som svenskt
nationalinstrument
har diskuterats
länge.**

”Violin-Concert af Mayseder, arrangerad och exqueras på
det gamla National-Instrumentet Nyckelharpa.”
(Sthlms Dagblad 8/12 1832)

”... fornsvenskarne stundom tågade fienden till mötes under spel
på nyckelharpan. Ty äfven detta nationalverktyg mäktade egga
våra förfäders krigiska sinne.”
(Ur Mankell: Musikens historia, 1864)

”... nyckelharpan ska få sin rättmätiga plats i svensk kultur
genom att den koras till svenskt nationalinstrument.”
(Ur motion till Riksdagen 2001)

”... ett instrument som enbart finns och spelas på i Sverige...
Att det har en klang av den svenska själen är ytterligare ett argument.”
(Ur ännu en motion till Riksdagen 2001)

”Vi vill ha mer uppmärksamhet på musik som kulturarv i allmänhet,
än på musik som nationalsymbol!”
(Debattartikel i SVD 2001 ang motionerna till Riksdagen)

”Det står var och en fritt att kalla ett instrument för nationalinstrument...
utan att Riksdagen uttalar sig i frågan.”
(Kulturutskottets ställningstagande 2001 över motionerna om nyckelharpa som nationalinstrument)

(Musikexempel: Collage – nyckelharpa
Slängpolska efter Byss-Calle/Väsen DROCD004
Det sista du ser/Nordman SLPCD2896/529 506-2
Rackelhanen/Ranarim DROCD019
Stilla skymning/Åsa Jinder ECD015
Uttringegubbarnas marsch/J Gille, V Vickman CAP21484
Polska efter August Bohlin/E Sahlström CAP 21484)

Att människor har en gemensam historia?

Ett gemensamt språk?

Gemensamma traditioner?

Många nationer har inte detta men kallas ändå nationer.

Vad är en nation?

Nationen är en konstruktion – den uppstår när människor är överens om att den finns.

Under 1800-talet spreds idén att nationens folk ansågs höra ihop av djupare skäl – folket tänkte och levde på ett typiskt sätt. Finland och Norge kämpade för sina identiteter inom större stater. Hitler och Stalin försökte skapa nationell identitet runt sina välden. Kurder har ännu inte lyckats göra en stat av sin nationella identitet. Den mångkulturella staten USA är idag starkt nationalistisk. Kampen om stater och nationell identitet går vidare.

Varför skapas national-symboler?

Nyckelharpan lanseras idag som svenskt nationalinstrument. Nationalsymboler som fanor, nationalsånger och nationaldräkter finns i alla stater. Symboler skapas för att stärka den nationella gemenskapen – de blir sociala och politiska redskap.

Alla är inte lika övertygade om nationens betydelse. Nationalkänslan kan stärkas genom att vi skapar nationella symboler. Symbolerna blir ett bevis för att nationen verkligen finns. När vi firar nationaldagen, hissar fanan och sjunger nationalsången stärks den nationella gemenskapen. Därför används nationalsymbolerna flitigt än idag, i Serbien, i Sverige, i USA, i Irak...

(Musikexempel: Medley "Du gamla du fria" /arr Örjan Strandberg)

Nationsbygge

Nationen är ett bygge av olika delar – traditioner, värderingar, historia, språk, religion, symboler ...

De flesta nationalstater i västvärlden, verkar vara stöpta i samma form. Nationalismen är helt enkelt en av våra mest internationella företeelser.

Vilka byggdelar tycker du är viktigast?

Bygg din egen nation!

Musik- instrument som national- symboler i världen

Många musikinstrument i världen fungerar som nationalsymboler – officiellt eller inofficiellt.

Instrumenten förknippas med de olika länderna – i några fall officiellt antagna av parlamenten.

ARGENTINA

Bandonéon

Bandonéon är ett fyrkantigt dragspel, släkt med concertinan.

I början av 1900-talet började man spela bandonéon i argentinska dansorkestrar. Sedan dess är instrumentet intimt förknippat med argentinsk tango.

Det konstruerades i Tyskland på 1840-talet av musikern Heinrich Band, som döpte sin uppfinning till Band-Union.

Bandonéon har meloditoner på båda sidor om bälgen.

De nutida instrumenten är kromatiska och liktoniga (samma ton både när man drar ut och trycker ihop bälgen).

(Musikexempel: Los sueños/Astor Piazzolla MCCD 165)

AUSTRALIEN

Didgeridoo/Yidaki

Numera har didgeridoo blivit en symbol för aboriginfolk över hela Australien, men den har sitt ursprung i Norra territoriet.

En traditionell, ”äkta” Yidaki är tillverkad av en eukalyptusgren, som urholkats av termiter. I blåsändan formar man ett munstycke av bivax. Idag är instrumentet även en exotisk souvenir gjord i plast och andra material. Didgeridoo spelas med trumpet-teknik.

Rösten och tungan används för att få fram olika ljud och rytmer.

(Musikexempel: Wungal/David Hudson IA2009 D)

INDIEN (SYD-)

Vina

Sarasvati vina är det viktigaste soloinstrumentet i sydindisk klassisk musik. Det har fått sitt namn efter den hinduiska gudinnan Saraswati.

Ordet vina betyder stränginstrument på sanskrit.

Instrumentet omnämndes redan på 1000-talet f Kr i de sena Vedaskrifterna.

Den moderna sydindiska vinan har en kropp av trä, som övergår i en bred hals med höga greppband. Under greppbrädan vid skruvlådan sitter en kalebass som extra resonator (ljudförstärkare).

Strängarna knäpps med naglarna.

(Musikexempel: Mahaganapathe/E Gaayathri fy 8057)

INDIEN (NORD-)

Sitâr

I vår tid är sitaren det mest populära soloinstrumentet i nordindisk klassisk musik. Instrumentets historia började hos den muslimske sultanen i Delhi på 1100-talet.

Namnet sitâr kommer från persiskan och betyder ”tre strängar”.

Dagens sitar har resonanssträngar (medklingande strängar), som ger den surrande övertonsrika klangen.

De upphöjda greppbanden gör att musikern kan ”böja” tonen och glida mellan intervallerna.

Kroppen är tillverkad av en kalebass eller av trä.

Många sitarer har en mindre kalebass som extra resonator, precis som vinan.

(Musikexempel: Raga Hameer/Ravi Shankar 447 532-2 GY)

IRLAND

Irish harp – Cláirseach

Den här typen av gaeliska harpor har funnits på Irland sedan medeltiden.

En traditionell cláirseach har metallsträngar av mässing.

Harpan är starkt kopplad till episk sång och hjältedikt.

Den äldsta bevarade irländska harpan är från 13-1400-talet.

Den kallas Brian Boru-harpan efter den irländske konungen, som besegrade de plundrande vikingarna.

Instrumentet finns på nationalembellet och är också avbildat på de irländska mynten.

(Musikexempel: Drimen Duff/Katrien Delavier ETHNIC B 6794)

JAPAN

Koto

Troligen importerades koton till de japanska hoven från Kina för ca 1300 år sedan. Instrumentet har en stark symbolik, bl.a. från astronomi och konfuciansk filosofi. Lock och botten symboliserar himmel och jord. Den femtoniga skalan symboliserar universums fem delar och de 13 strängarna skottårets månader.

Koton har i stort behållit sin ursprungliga form.

Strängarna är av silke och knäpps med plektrum på högra handens tumme, pek- och långfinger.

(Musikexempel: Sanzen/Shinichi Yuize Verve 817 209-2)

SCHWEIZ

Alphorn

Namnet används allmänt för långa trätrumpeter i herdekulturer. Liknande instrument finns bl a i Skandinavien och i de tyska högländerna.

De schweiziska alphornen kan vara upp till fyra meter långa.

De tillverkas av två urholkade trähalvor som sammanfogas med bark, rötter eller tarmar. Ett träd som växer uppåt längs bergssidan används till det böjda klockstycket.

Idag producerar ett tjugotal tillverkare alphorn, mest för export.

(Musikexempel: Alphornsignal/Alois Lischer Capitol Records T10161)

SKOTTLAND

Highland bagpipe – Piob Mhór

Den högländska säckpipan kan spåras tillbaka till 1500-talet.

Då användes den vid de skotska klanernas möten och som militärinstrument. Senare spreds instrumentet med armeerna till många av de brittiska kolonierna.

Än idag spelar den samma roll i band och som soloinstrument.

I mitten av 1700-talet publicerades "A Complete Theory for the Highland Bagpipe". Med undervisning skulle man bibehålla instrumentets status som nationalsymbol.

Piob Mhór är munblåst och har tre bordunpipor.

Säcken innanför tygfodralet är gjord av fårskind.

(Musikexempel: Pipe Major John Stewart/Donald MacPherson LCOM 5276)

TRINIDAD/TOBAGO

Steelpan

På 1930-talet byggdes en oljeindustri upp på Trinidad.

Med den kom oljefaten. En förening av bl. afrikanska trumtraditioner och kinesisk gongtillverkning ledde fram till karnevalens oljefatsinstrument.

Steelpan tillverkas av oljefat som kromats.

I fatet bankas bucklor som ger olika tonhöjd.

Man slår med gummiklädda klubbor på bucklorna.

Instrumentet byggs i flera tonlägen – från bas till sopran.

Från början hade männen monopol på att spela i steel band.

Sedan 1986 finns steelpan-spel på det obligatoriska skolschemat.

Det har bidragit till att flickorna nu är i majoritet i dagens skolband.

År 1992 utsåg parlamentet i republiken Trinidad och Tobago steelpan till landets nationalinstrument.

(Musikexempel: Jam it with You/Phase II Pan Groove CDSAN009)

TURKIET

Bağlama – Saz

Den turkiska lutan bağlama har fått allt större spridning i Turkiet sedan 1930-talet. Instrumentet spelas till fest och dans både i städer och på landsbygd. Det används också i vissa religiösa ceremonier.

Rötterna kan spåras till 1000-talet, då en liknande långhalsluta spelades av kringvandrande trubadurer.

Bağlamen har flyttbara greppband och finns i olika storlekar.

Den brukar kort och gott kallas saz, som betyder instrument.

(Musikexempel: Gurbet havasi/Sinasi Uslu OCORA C 561050)

VENZUELA

Cuatro

Det lilla stränginstrumentet cavaquinho följde med portugiserna över Atlanten på 1400-talet.

I Västindien och de norra delarna av Sydamerika döptes det till cuatro.

Quatron i Venezuela har fyra strängar, som sin portugisiska föregångare.

Liknande gitarrinstrument är vanliga i andra delar av Latinamerika.

En del härstammar från cavaquinhon, andra från det spanska instrumentet vihuela. Quatron spelas som ensemble-instrument till sång och dans.

Den kan också ackompanjera religiösa sånger.

(Musikexempel: La Marusa/Jose Antonio Zambrano EUCD 1565)

ZIMBABWE

Mbira

Hos Shonafolket, den största folkgruppen i Zimbabwe, har mbiran varit ett dominerande instrument i över tusen år.

Kolonialtidens missionärer gjorde sitt bästa för att utrota mbiramusiken, men när Zimbabwe blev självständigt 1980 återupptogs de gamla traditionerna. Idag finns mbiran i stora delar av Södra Afrika.

Instrumentet placeras ofta inuti en stor kalebass för att få en starkare ton. Metallbitar el dyl som fästs runt en ståltråd på klanglådan vibrerar när man spelar och ger ett ”surrande” ljud. Man knäpper på metalltungorna, främst med tummarna.

(Musikexempel: Nhaombiri/Stella Chiweshe CD-PIR1681)

FINLAND

Kantele

Kantelen var runosångarnas instrument när de sjöng sina uråldriga folkvisor. Den är ett fornfinnskt instrument, som hör ihop med både dansmusik och sång.

I Kalevala-eposet berättas om hur den vise trollkarlen Väinämöinen tillverkar en kantele av en väldig fiskkäke och håret från en ung flicka. Med kantelen övervann trollkarlen sina fiender och bemästrade naturkrafterna.

De äldsta instrumenten hade fem strängar, stämde pentatoniskt eller i moll. Dagens konsertkantele kan ha över trettio strängar. Strängarna knäpps med fingrarna.

Musikexempel: Konevitsas kyrkklockor/Hannu Saha CAP 21484)

ISLAND

Langspil

I mitten av 1900-talet fick langspilet en renässans på Island.

Då väckte man liv i den äldre traditionen och instrumentet började också användas i musikundervisningen.

Langspilet är släkt med både langeleiken i Norge och hummeln i Sverige. Den största skillnaden är att langspilet spelas med stråke istället för plektrum. Instrumentet har oftast en melodisträng och två bordunsträngar. På greppbrädan finns både fasta och flyttbara greppband.

(Musikexempel: Vatnsdælingastemma/Sigurður Rúnar Jónsson)

NORGE

Hardingfela/Hardangerfela

Förmodligen har hardingfelan fått sitt namn av staden Hardanger, där den först blev utvecklad. Det äldsta kända instrumentet, den så kallade Jaastadfela, är signerad 1651.

Hardingfelan är oftast mindre än en vanlig fiol, med vackra inläggningar i greppbräda och stränghållare och med ett lejonhuvud i stället för en vanlig snäcka. Instrumentet har 4-5 resonanssträngar (medklingande strängar).

Den norske violinisten Ole Bull presenterade spelmanen Myllarguten och hans hardingfele vid en konsert i Oslo 1849. Det blev succé och bidrog till att både hardingfela och folkmusik fick en högre status.

(Musikexempel: Gjentebedragaren/Trygve K. Vågen HCD 7083)

SVERIGE

Nyckelharpa

Det finns flera avbildningar av nyckelharpor i medeltida kyrkor, framför allt i Uppland. Det äldsta kända instrumentet har inskriptionen 1526 och brukar kallas Mora-harpan. Den har gitarrliknande kropp och är byggd för en melodisträng och två borduner.

Dagens kromatiska nyckelharpa har sexton strängar. Tolv av dem är resonanssträngar (medklingande strängar).

Med folkmusikvågen på 70-talet spreds nyckelharpan – från sitt traditionella fäste i Uppland – ut i landet men också långt utanför Sveriges gränser. I början av 2000-talet väcktes flera motioner i riksdagen om att utnämna nyckelharpan till officiellt nationalinstrument.

(Musikexempel: Göksbypolska/Ola Herzberg DROCD006)

Nyckelharpa och hardingfela har ursprungligen spelats inom ett litet område i Sverige respektive i Norge.

Kantele spelas även utanför Finland. Ändå kallas dessa tre för nationalinstrument. Varför? Vad har de gemensamt?

Nyckelordet är särprägel.

Nyckelharpa och hardingfela finns bara i Sverige respektive Norge.

De är unika och särpräglade.

Kantelen kopplas starkt samman med nationaleposet Kalevala.

Det är dess särprägel.

Nationalinstrument måste utmärka sig för att fungera som identitetsbyggare. Instrument som verkligen spelas i hela Sverige – som fiol, dragspel eller gitarr – är alltför vanliga även i andra länder.

De är därför inte tillräckligt typiskt svenska eller särpräglade.

Jämför! Menar vi med typiskt svensk mat det vi ofta äter som potatis, pasta och pizza? Eller ”det som inte finns någon annanstans” som surströmming och pitepalt.

Inte bara nationer utan även regioner vill ha samlande symboler.

Inom EU förs orgeln fram som ett särpräglat europeiskt instrument.

Nyckelharpa

Nyckelharpan förknippas med spännande spelmän som Byss-Kalle och Eric Sahlström. Instrumentet omges av berättelser som anknyter till det mytiska i folkmusiken.

Nyckelharpan har en särpräglad klang, men använder västerländsk skala och tonarter.

Den har en spännande konstruktion och kan spåras till medeltiden.

(Musikexempel: Långdans efter Johan Magnus Dahl/Anders Eklundh SVCD-5)

Hardingfela

Den äldsta felan har daterats till 1651. Instrumentet har funnits i olika modeller främst i de sydnorska områdena Hardanger och Telemark.

Det är ett annorlunda instrument som skiljer sig från fiolen bl.a. genom att den har resonanssträngar (som nyckelharpan).

Hardingfelan uppmärksammades under romantiken.

Den moderniserades på 1800-talet av Eric Johnsen Helland.

Instrumentet har ett skarpt och lite metalliskt sound, och det är anpassningsbart till västerländska skalor.

(Musikexempel: Jon Væstafes/Knut Buen CAP 21484)

Kantele

Kantele spelas i Finland främst i Karelen, men också i Ryssland och Baltikum.

Den finske författaren Elias Lönnroth reste på 1830-talet i Karelen och samlade berättelser till nationaleposet Kalevala. Han förälskade sig i kantelen och byggde själv ett instrument. Kantelen spelar en central roll i Kalevala.

Den gamle, vise Väinämöinen spelade på en kantele gjord av gäddben:

Han har lämnat kvar sin kannel,
Klangrik strängaspel åt Suomi,
Åt sitt folk ovansklig fågnad
Åt sin ätt en skatt av sånger.

Lönnroth fick som han ville.

Finlands folk kom att betrakta kantelen som ett nationalinstrument.

(Musikexempel: Kalevalamelodi/Hannu Saha CAP 21484)

Orgeln och Europa

Orgeln har givits en alldeles egen europeisk identitet. Den bidrog en gång, i ett myller av splittrade småstater, till europeiska kontakter och utbyten. Över lokala gränser skapade orgelkonsten regionala nätverk, som bidrog till ekonomiskt välstånd och kulturell utveckling.

Resan mot att bli nationalinstrument kan se olika ut, men det finns alltid en makt bakom – en folklig opinion, en diktator, ett parlament, en kulturelit... Ibland blir instrumenten officiella nationalsymboler, ibland inofficiella, ibland misslyckas man.

Bouzoukins resa

Kriminell → rebell → nationell

Bouzoukin har inte alltid varit respekterad. Det grekiska borgerskapet uppfattade instrumentet som ett arv från orienten.

Det spelades på bl.a. tavernor och horhus. Statusen var låg. Instrumentet förknippades ännu på 1930-talet med kriminalitet, droger och sex.

Under juntatiden 1967–1974 använde Mikis Theodorakis bouzoukin i sin konstnärliga kamp mot juntan – en symbol i kampen mot förtrycket.

När juntan föll blev det rebelliska instrumentet istället en samlande nationell symbol för det grekiska folket.

(Musikexempel: Ta rembetika mas mes' sti strata/Kostas Papadopoulos LYRA CD 3748)

Steelpans resa

Kriminell → rebell → nationell

Steelpan föddes omkring 1940 på Trinidad och ersatte de trummor den brittiska kolonialmakten förbjöd i karnevalstågen.

Steelpan utvecklades i slummen och förknippades med våldsamheter.

Orkestrar med steelpans – steelband – motarbetades av medelklassen och myndigheterna, även efter Trinidads självständighet 1962.

Under 1970-talet godtogs steelpan alltmer som musikinstrument genom inflytande bl.a. från Black Power-rörelsen. Spelstilen blev mer avancerad. Organiserade tävlingar anordnades.

Ryktet om steelpan och steelbandsmusiken spreds över världen – instrumentet blev en tillgång för Trinidad.

År 1992 utsåg parlamentet i Trinidad och Tobago steelpan till nationalinstrument. Numera framförs nationalsången oftast på steelpan.

Det förhatliga instrumentet från slummen har blivit en nationell symbol.

(Musikexempel: Four Lara Four/Amoco Renegades SANCH 9504)

Saz bağlamas resa

Lågstatus → officiell → nationell

Saz bağlama förknippades ursprungligen med kringvandrande trubadurer i både Turkiet och i Mellanöstern.

I det gamla osmanska väldet sågs ”det turkiska” som något lägre och sämre. När väldet föll efter första världskriget och Kemal Atatürk tog makten, skulle det turkiska vara grunden för nationell identitet.

Ett intensivt ”turkifieringsarbete” påbörjades. Atatürk sökte en ”ny”, mer nationell folkmusik spelad på de mest genuina instrumenten.

Saz bağlama var turkiskt, lagom exotiskt och nog gammalt för att fungera som ett samlande nationalinstrument.

(Musikexempel: Zeybek dit/Zafer Dev OCORA C 561050)

Bronsålderslurens resa

Forntid → kulturell → ej nationell

Bronsåldersluren användes ursprungligen vid ceremonier.

1797 hittade en dansk bonde en bronsålderslur i en mosse.

Vid slutet av 1800-talet ville den danska kultureliten föra fram luren som en nationalsymbol. Den var särpräglad, representativ och lät imponerande. Den kopplade nutid med en forntid att vara stolt över. Vid viktiga officiella sammanhang började man använda lur.

Den socialdemokratiske statsministern Stauning ville sprida lurmusiken.

Den spelades t ex vid biografinvigningar i arbetarkvarteren.

Bronsåldersluren slog dock aldrig riktigt igenom som nationalinstrument.

Den var svår att spela och hade begränsade musikaliska möjligheter.

(Musikexempel: Lursignal/Mogens Andresen RCD8322)

Varför just folkmusik-instrument?

De flesta nationalinstrument är folkmusikinstrument.

Under 1800-talet formades idén att nationens gamla seder och kultur främst bevarats på landsbygden.

Där fanns det riktigt äkta. Just allmogens musik och instrument var därför uttryck för en nationell folksjäl.

Tycker vi fortfarande så?

Om vi vill ha ett svenskt nationalinstrument så finns egentligen många kandidater.

1. SYNT som nationalinstrument

Därför att den är ett instrument för dagens människor. Synten står för den moderna och brett populära musiken. En representant för nutidens folkliga kultur i Sverige.

2. MUNGIGA som nationalinstrument

Därför att den är ett eko av svensk historia ända från medeltiden, då mungigan surrade till dans och som underhållning. En representant för våra äldsta historiska rötter.

3. LUTA som nationalinstrument

Därför att instrumentet har ett svenskt ursprung och är intimt förknippat med den litterära visan från Bellman till Taube. En särpräglad representant för en oerhört populär sångtradition i Sverige.

4. FIOL som nationalinstrument

Därför att inget annat instrument är så brett förknippat med traditionell svensk folkmusik, spelad i både stuga och salong. En representant för den mest kända svenska folkmusiken.

5. LEVINGITARR som nationalinstrument

Därför att det är ett välgjort och välklingande svensktillverkat instrument, använt av både allmänhet och många folkkära artister. En värdig representant för svensk högklassig kvalitet.

6. NYCKELHARPA som nationalinstrument

Därför att instrumentet bara finns i Sverige och är kommen ur vår allmogekultur, med en ton av svensk granskog. En representant för en särpräglad svensk kultur.

7. DRAGSPEL som nationalinstrument

Därför att få instrument under 1900-talet har varit så populära bland vanligt folk – hemma, vid logar och dansbanor. En representant för det genuina och brett folkliga i Sverige.

8. KOHORN som nationalinstrument

Därför att kohornet är direkt sprunget ur arbetet i det svenska bondesamhället, använt av flickor och kvinnor vid fåbodarna. En genuin representant för svensk odling och strävan.

9. KLAVIKORD som nationalinstrument

Därför att detta uttrycksfulla och spridda klaverinstrument fick en särskild utformning i Sverige, med stort internationell intresse. En historiskt viktig representant för svenskt hantverk och musikalitet.

Från stuga
till salong
– att göra
instrumenten
representativa

Vad händer med det instrument som blir nationalsymbol?
Det måste ju vara värdigt upphöjelsen!
Instrumentet måste vara vackert och kunna gå att spela en mer
”kultiverad” repertoar på,
Kort sagt – vara representativt.
Om så inte är fallet kan man hjälpa till en smula.

Balalajka

Den ryske godsägarsonen Vasilij Vasilevitj Andrejev (1861–1918) hörde en gång en gårdsdräng spela på ett egendomligt tvåsträngat instrument. Andrejev tyckte att det han hörde var den ryska folksjälen fångad i ett instrument.

Men instrumentet var väl primitivt för en sådan vacker själ.

Det borde förbättras.

Andrejev kontaktade en violinbyggare i Moskva för att denne skulle bygga en djupare och mer välvd kropp för att få en rundare ton.

Flera band gjorde att instrumentet fick ett kromatiskt tonförråd och kunde spela en mer kultiverad repertoar.

Med flera strängar gavs möjlighet att spela ackord.

Med violinfamiljen som förebild tillverkades balalajkor i fem olika storlekar.

För den nya ensemblen skrevs sedan fina folkmusikarrangemang, nya melodier liksom moderiktiga polonäser, mazurkor och valser.

Andrejev lät också förbättra andra typer av ryska folkinstrument, för att ha en hel folklig symfoniorkester.

Ensemblen turnerade flitigt i Europa och var i Sverige vid Baltiska

utställningen 1914. Succé – ”En sådan orkester borde finnas i varje land.”

Drängen hade förmodligen inte känt igen vare sig musik eller instrument.

Men instrumentet kom att passa även i salongerna.

(Musikexempel stuga: Barynya/Nikolaj Fomin RDCD 00484

Musikexempel salong: Polonaise/V Andreyev Russian Balalaika Orchestra IMLCD021)

Kantele

Kantelen har genomgått en enorm utveckling.

Den ursprungliga kantele var oftast snidad i ett trästycke med fem strängar. Enkel, nationell och folklig, men inte representativ nog.

På 1920-talet uppfanns stämbara konsertinstrument för salonger och konsertsalar.

Senare kom kantele in i skolundervisningen och på 1970-talet började man spela kantele på Sibelius-Akademien.

Dagens konsertkantele kan ha över trettio strängar. Konserter och sonater finns skrivna för instrumentet. Samtidigt har frågan ställts om kantele's nationalstatus är ett hinder, att den måste "befrias från sin roll som nationalinstrument, att få spelas bara av folk i nationaldräkt!".

Är representativitet också ett hinder?

(Musikexempel stuga: Rykälinnun laulu/Hannu Saha KILP 14)

Musikexempel salong: "Elegia" av Martti Pokela/Timo Väänänen Finlandia 4509-98357-2)

Hardingfela

Den äldsta Hardingfelan har daterats till 1651.

Instrumentet har funnits i olika modeller främst i de sydnorska områdena Hardanger och Telemark.

Hardingfelan byggdes om under mitten av 1800-talet av Eric Johnsen Helland. Instrumentet skulle "förbättras" för att ge en större ton än de gamla, runda och mindre felorna – det skulle tåla ett kraftigare spel, med utgångspunkt från konstmusikens ideal. Hellands hardingfela var längre och bredare och mindre välvd. Den hade betydligt starkare ljud och fler resonanssträngar och var mycket mer lik en "vanlig" violin.

(Musikexempel stuga: Steinstolen/Tarjei Romtveit HCD 7083)

Musikexempel salong: Nordfjord" ur Concerto no 2 for Hardanger Fiddle and Orchestra av Geirr Tveitt/Arve Moen Bergset)

Bandura

Den klassiska banduran utvecklades på medeltiden från det mindre instrumentet kobza. Banduran blev populär bland de ukrainska kosackerna, som utvecklade en egen, unik repertoar.

I början av 1900-talet blev banduran populär i de ukrainska städerna.

Instrumentet förändrades och började masstillverkas med betydligt fler strängar än tidigare.

Kompositörer i Ukraina fick i uppdrag att skriva musik speciellt för banduran. Den sovjetiska regeringen gjorde sitt bästa för att sätta stopp för instrumentet, som blivit en symbol för Ukraina.

Förföljelse, exil och till och med avrättning blev ödet för otaliga bandurister.

Dagens moderna bandura tillverkas i flera storlekar. Den kan ha över 60 strängar och saknar greppband. Instrumentet är kromatiskt och mekanismen gör det möjligt att byta tonarter (ungefär som på en orkesterharpa). Banduran har lämnat sina folkliga rötter och blivit ett konstmusikinstrument.

(Musikexempel stuga: Tjom, tjom ne prijsjov/Ukrainska radions banduristensemble MM: 78: 1287)

(Musikexempel salong: Sonata in Bb major av Dimitri Bortniansky/Roman Hrynkiv CDYFP 1135)

Turismen

Nationalsymbolerna är en viktig del av ett lands marknadsföring.

Rese- och turistindustrin är en av de snabbast växande näringarna i världen.

Vad avgör bilden av ett land? Det särpräglade som hantverket, naturen, kulturen...?

Sverige – röda stugor, sill och snaps, dalahäst och spelmansmusik

Grekland – Akropolis, ouzo, sandstrand och bouzoukimusik.

Skottland – berg, whisky, kilt och säckpipeorkester

Australien – stora vidder, öl, känguru och didgeridoo

Ryssland – stäpp, vodka, babuschka och balalajka

Historien om dalahästen

Dalahästen – en gammal hantverkstradition som växte till en hel industri.

1939 vid Världsutställningen i New York blev dalahästen världsberömd.

En gigantisk häst placerades utanför den svenska paviljongen. Succé!

Världspressen frossade i bilder och artiklar om hästen.

Året därpå gjordes ca 20 000 dalahästar, som skeppades till New York.

Dalahästens väg som sverigesymbol var påbörjad.

(Musikexempel: Öppna landskap/Cecilia Österholm, nyckelharpa)